הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגיד משנה · ספר משפטים

מגיד משנה על משנה תורה, הלכות שאלה ופיקדון

רבנו וידאל די טולוזא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגיד משנה על משנה תורה, הלכות שאלה ופיקדון

רבנו וידאל די טולוזא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגיד-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-שאלה-ופיקדון/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
הלכה ג 5
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ו 7
הלכה ז 7
הלכה ח 7
הלכה ט 8
הלכה י 8
פרק ב 8
הלכה א 8
הלכה ב 8
הלכה ג 8
הלכה ד 8
הלכה ה 8
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה ח 9
הלכה ט 9
הלכה י 9
הלכה יא 10
פרק ג 10
הלכה א 10
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 11
פרק ד 11
הלכה א 11
הלכה ב 11
הלכה ג 11
הלכה ד 12
הלכה ה 12
הלכה ו 12
הלכה ז 12
הלכה ח 12
הלכה ט 13
פרק ה 13
הלכה א 13
הלכה ב 14
הלכה ג 14
הלכה ד 14
הלכה ה 15
הלכה ו 15
הלכה ז 15
פרק ו 17
הלכה א 17
הלכה ב 18
הלכה ג 18
הלכה ד 19
הלכה ה 20
פרק ז 20
הלכה א 20
הלכה ב 21
הלכה ג 21
הלכה ד 21
הלכה ה 21
הלכה ו 21
הלכה ז 21
הלכה ח 22
הלכה ט 22

הלכה י 22
הלכה יא 23
הלכה יב 23
פרק ח 23
הלכה א 23
הלכה ב 24
הלכה ג 25
הלכה ד 25
הלכה ה 25
הלכה ו 26

פרק א

הלכה א

השואל כלי או בהמה וכיוצא בהם וכו'. זה פשוט בהרבה מקומות ובמשנה (דף צ"ג) בהשוכר שואל משלם את הכל:

בד"א כשנאנס שלא בשעת מלאכה וכו'. זה הנמצא בספרי הרב ז"ל שהחילוק (הזה) הוא בין נאנסה בשעת מלאכה לנאנסה שלא בשעת מלאכה הוא דבר מתמיה שלא נזכר בגמרא שעת המלאכה אלא מחמת מלאכה ושלא מחמת מלאכה והכוונה שכל שלא שינה בה מהמלאכה ששאלה והיא נתייגעה מחמת המלאכה שעשה בה ומתה אפילו שלא בשעת מלאכה פטור וכבר השיגוהו בזה הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל והדין עמהם דודאי כל שלא עשה בה מלאכה יותר מדאי ולא שינה בה למלאכה אחרת ומתה מחמת המלאכה אפילו שלא בשעת מלאכה פטור שאל"כ היה להם להזכיר בגמרא מתה בשעת מלאכה ועיקר:

או שרכב עליה וכו'. פירוש כגון ששינה ממה ששאלה אפילו היתה מלאכה זו שעשה בה קלה ממלאכה ששאלה חייב וזהו שאמרו בגמרא (דף צ"ו) דלא שנית הכוונה שום שינוי, ואפילו באותה מלאכה אפשר לו לשנות ויתחייב כגון ששאלה לחרוש וחרש בה ביום ובלילה שלא כדרך כל הארץ וכן כל כיוצא בזה וכ"כ ז"ל:

וכן השואל בהמה וכו'. כבר נתבאר זה ומבואר בגמרא:

הלכה ב

השואל בהמה וכו' אם היה המקום וכו'. בגמרא זיל אייתי סהדי וכו' ופירשו ז"ל במקום רואים היה ולפיכך הצריכו להביא עדים ולא האמינו בשבועה דבמקום רואים צריך להביא ראיה ויפטר וכאיסי בן יהודה וכמו שנתבאר פרק שלישי מהלכות שכירות:

שאלה ממנו וכו' ואם לאו ישבע השואל וכו'. זה מבואר בהלכות וכ"כ ז"ל דכל שלא במקום רואים ישבע ויפטר:

הלכה ג

השואל כלי מחבירו ונשבר וכו'. פסק הלכה בגמרא פ"ק דב"ק (דף י"א) ובפרק השואל ופירשו ואם נפחתו דמי שברי הכלי מעת שנשבר עד עמדם למשפט הפחת למשאיל כמו שפחת נבלה לניזק כמבואר פ"ז מה' נזקי ממון וכ"כ ז"ל, עוד כתב הרשב"א ז"ל ואם אמר לו שואל למשאיל טול שברים שלך או בוא והטפל בנבלה שלך ונאנסו לאחר מכאן נאנסו למשאיל דשברים דידיה נינהו וכל זה בכלל פחת נבלה וכ"כ הרמב"ן ז"ל עכ"ל:

הלכה ד

השואל בהמה חייב במזונותיה משעה שמשכה וכו'. פרק השוכר (דף צ"א) גבי שוכר את הפרה משעת משיכה חייב במזונותיה וכמו שנתבאר פי"ב מהלכות שכירות והוא הדין לשואל ופשוט הוא ומפורש בהשואל בהלכות:

ואם כחש בשרה וכו'. מימרא דרבא בפרק השואל (דף צ"ו ע"ב):

הלכה ה

השואל כלי מחבירו וכו'. פי' שלא אמרו פ"ק דמכות (דף ג' ע"ב) המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתבעו פחות מל' יום אלא בהלואה שניתנה להוצאה אבל שאלה שהיא חוזרת בעין אין לה זמן וכן פירש"י ז"ל בשבת פרק שואל (שבת דף קמ"ח) גבי מה שאמרו השאילני לא אתי למיכתב וכן הכריחו הרמב"ן והרשב"א ז"ל. ותוספתא הכתובה בסוף הפרק מוכחת כן שלא כדברי קצת המפרשים ז"ל שהיו אומרים שסתם שאלה כסתם הלואה ל' יום. ודברי רבינו עיקר:

שאלו לזמן קצוב כיון שמשך וכו'. פסק כר"א דאמר פרק השואל (דף צ"ט) דמשעת משיכה אין המשאיל יכול לחזור בו ותניא כוותיה:

ואפילו מת השואל וכו'. מימרא פרק אלו נערות (כתובות דף ל"ד ע"ב) ופרק הגוזל (בבא קמא דף קי"ב) הניח להם אביהם פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה:

ודין הוא וכו'. בגמרא כדרך שתיקנו משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומרים ואולי שדבריו אלו פירוש לזה שהוא ז"ל נותן טעם לדבר מדעתו:

הניח להן אביהן פרה שאולה אין חייבין באונסיה. מימרא דרבא פרק אלו נערות (כתובות דף ל"ד ע"ב) ופרק הגוזל ומאכיל (בבא קמא דף קי"ב) ופירוש דוקא באונסיה אין חייבין אבל כשומרי שכר הן עליה להתחייב בגניבה ואבידה. והטעם שאפי' נשתמשו בה פטורין מאונסין כיון שהם עצמן לא שאלוה והיא חוזרת בעינה ואפי' לא נשתמשו בה חייבין עליה כשומר שכר הואיל ויש להן הנאה שבידן להשתמש בה כל ימי שאלתה דומה למה שנתבאר פ"ז שהמפקיד מעות אצל שולחני ויכול להשתמש בהן שהוא עליהן כשומר שכר כך כתב הרשב"א ז"ל. ואע"פ ששם אם נשתמש חייב באונסין זהו כשהוא היה הלוה והם מעות שאינן חוזרין בעינן, אבל כאן אע"פ שנשתמשו הם לא היו שואלין ועוד שהיא חוזרת בעיניה. ובפ"ב אעורר על הכרעת רבינו:

חשבו שהיא של אביהם וכו' משלמין דמי בשר בזול. באותה מימרא שם ופירוש בזול פחות שליש משויה דומה למה שהסכימו הגאונים כמה שנתבאר פ"ו מה' זכייה ומתנה כך פירשו ז"ל:

ואם הניח להן אביהם נכסים וכו'. בגמ' שם אחריות נכסים פירוש קרקע בדוקא והטעם לפי שמדין הגמרא מטלטלין של יתומים אינן משתעבדין לבעל חוב אבל מכיון שתקנו הגאונים להיותן שוים לקרקעות לכל שיעבוד אין חילוק בין מטלטלין לקרקעות ולפיכך כתב הרב נכסים.

ומ"ש ומתה או שטבחוה משלמים את דמיה מנכסיו. השיגוהו הרמב"ן והרשב"א ז"ל בחלוקה הראשונה דהיינו מתה וזה לשון הגמרא מתה אין חייבין באונסיה כסבורין שהיא של אביהן טבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם איכא דאמרי ארישא ודלא כרב פפא א"ד אסיפא וכדרב פפא דאמר רב פפא היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור ע"כ ופירוש מאן דמתני לה ארישא היינו מתה אין חייבין באונסיה אם הניח להן אביהם נכסים חייבין לשלם והיינו דלא כרב פפא דלרב פפא אינו חייב באונסיה עד שעה שנאנסה והיינו דטבח בשבת פטור מפני שהחיוב והתשלומין באין לו כאחת. וכיון שכן כאן אפי' הניח להן אביהם נכסים פטורין דהא בשעת האונס כבר מת משאיל. ואיכא דמתני לה אסיפא דוקא דהיינו אכלוה אבל ברישא פטורין והיינו דרב פפא והטעם דבאכלוה חייבין מפני שפשע אביהם כשלא הודיען ולפי זה יש תימה בדברי רבינו למה פסק כלשון ראשון דלא כרב פפא ולא כלשון אחרון שאינן חלוקין ולפיכך פסקו ז"ל כלשון אחרון ועוד אני רואה מקום תימה בדבריו ז"ל שהוא פסק הא דרב פפא פ"ג מהלכות גניבה וא"כ היאך פסק כאן כלשון ראשון כנגד רב פפא. ובודאי שיש לרבינו שיטה אחרת בלשונות אלו וצ"ע:

הלכה ו

השואל כלי מחבירו לעשות בו וכו'. מבואר בהשואל (דף צ"ט):

הלכה ז

האומר לחבירו השאילני קרדום לעדור וכו'. מימרא בהשואל:

שאלו לעדור בו פרדסים הרבה שלו עודר וכו'. פירוש שאמר לו השאילני לעדור בו פרדסיי אבל אם אמר לו לעדור בו פרדסים אינו עודר בו אלא שנים שמיעוט פרדסים שנים אבל כשהוא אומר פרדסיי כל פרדסיו בכלל. וכ"כ הרשב"א ז"ל:

ואפי' נשחת כל הברזל בעדירה מחזיר וכו'. בגמרא (דף ק"ג) ומהדר ליה קתיה:

הלכה ח

השואל מחבירו וכו'. מימרא שם ופירש בה כפירוש ההלכות:

ואין השואל רשאי לחזור וכו'. בגמרא ומהדר ליה קתיה ופירש רש"י ז"ל לכשיפחת שלא יהא ראוי יחזיר לו שבריו ע"כ וזו כדברי רבינו. ויש מי שפירש שאפילו נשבר מתקנו ומשתמש בו ואינו מחזיר לו לעולם אלא הקתא שהוא הבית יד כדאמרי' קתא דמגלא:

הלכה ט

האומר לחבירו השאילני שוקת וכו'. מימרא שם:

אמר לו השאילני מקום השוקת וכו'. גם זה באותה מימרא שם:

הלכה י

השואל פונדק מחבירו וכו' עד סוף הפרק. תוספתא פרק השוכר:

פרק ב

הלכה א

השואל בבעלים אפילו נגנב וכו'. מחלוקת רב אחא ורבינא בהשואל (דף צ"ה) ופסק כדברי המיקל על השואל וכן בהלכות:

ובלבד וכו' כמו שביארנו. פ"א מהלכות שכירות:

ואחד השואל את הבעלים וכו'. מפורש במשנה (דף צ"ד):

אפילו אמר לחבירו השקני וכו'. מימרא שם:

הלכה ב

השאיל בהמתו וכו'. מעשה שם:

הלכה ג

מלמד תינוקות והנוטע לבני המדינה וכו'. מימרא מפורשת שם (דף צ"ז):

הלכה ד

הרב שהוא מקריא ברצונו וכו'. מפורשת שם כל הבבא וביום הפרק אינו יכול להשמט להם לדבר אחר ולפיכך הוא כשאול להם ובשאר ימות השנה כיון שהם קבועים לבא לפניו והוא מלמדם אי זה דבר שירצה הם כשאולין לו:

הלכה ה

האומר לשלוחו צא והשאל וכו'. זו בעיא וסוגיא שם בהשואל (דף צ"ו) ופסק כרבינו חננאל ז"ל וההלכות:

אמר לעבדו וכו'. זה מפורש שם:

נשאל העבד וכו'. זה פשוט שאין בידו לחוב רבו וזהו שאמרו אמר לעבדו צא והשאל עם פרתי:

הלכה ו

השואל מן האשה. פירוש פרה מנכסי מלוג שלה. שקנין פירות. פי' שיש לבעל בנכסי מלוג אינו כקניין הגוף ומפורש הדין שם ובהלכות:

הלכה ז

השואל מאשתו וכו'. מפורש שם והטעם שבכל זמן האשה עם בעלה במלאכתו:
או שותפין ששאלו זה מזה וכו'. נראית הכוונה ששניהם שאלו האחד מחבירו אבל תמהתי על לשון שותפין. ודין שנים ששאלו כאחד זה מזה כבר ביארתיו פרק עשירי מהלכות שכירות:

הלכה ח

שאל מן השותפין וכו'. דבר של שותפין. וכן השותפין ששאלו. פרה לחרוש בה קרקע של שותפות לשון רש"י ז"ל ובעיי דלא איפשיטו נינהו ופסק בהן ז"ל כדרכו בשאר תיקו האמורים בגמרא.
ומ"ש ז"ל פשע בה השומר ה"ז משלם. אע"פ שפשיעה בבעלים פטורה ובדין זה הדבר ספק אם הוא בבעלים אם לא דעתו ז"ל שהפושע הוא כמזיק כמ"ש בביאור פ"ב מהלכות שכירות וכיון שהוא כמזיק ואין שם ראייה ברורה לפטרו חייב לשלם. וכבר כתבתי שחלקו עליו ז"ל:

הלכה ט

השואל את הבהמה בבעלים לרבעה או להראות בה. פירוש שהוא עשיר ואלו הדינין בעיות בגמרא ולא איפשיטו ובגמרא לא הזכירו בעלים באלו השאלות אלא שאלה לרבעה מהו לראות בה מהו פחות משוה פרוטה מהו שתי פרות לעשות בהן שוה פרוטה מהו שאל מן השותפין ונשאל לאחד מהו ונראה דעת רבינו שכולן כששאלן בבעלים הם והכל נמשך אחר שאל מן השותפין שהיא בדין שאלה בבעלים אבל רש"י ז"ל פירש הד' בעיות ראשונות בשלא בבעלים וז"ל שאלה לרבעה הוא עצמו מהו מי מיחייב באונסיה או לא ע"כ. והטעם מי אמרינן שאלה שחייבה תורה באונסין דוקא כדשיילי אינשי וכן בכולן ולפי פירוש זה בשאלה בבעלים ודאי פטור:

הלכה י

שאלה בבעלים ושכרה שלא בבעלים וכו'. בעיא (דף צ"ח ע"ב) באם תמצא לומר ופסקה הרב כדרכו בכל הגמרא לפסוק כאם תמצא לומר והשאר בעיות לא איפשיטו ופירש"י ז"ל שאלה בבעלים וקודם שהחזירה חזר ושכרה הימנו ובשעת שכירות לא היתה עמו במלאכתו ונגנבה או שאבדה מהו עכ"ל. וכן פירש הרמב"ן ז"ל:

ומ"ש רבינו שהשכירות תלויה בשאלה. לשון הגמרא שכירות בשאלה מישך שייכא. ופירש"י ז"ל כל חיובי שוכר ישנן בשואל ולא הוסיף כלום ומחמת משיכה הראשונה באו וההיא בבעלים ופטור הוא עכ"ל:

הלכה יא

אשה ששאלה ואחר כך וכו'. בעיא דאיפשיטא ופירושו בה נכון וכן פירשו הראב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל:

ואם הודיעה את בעלה שהיא שאולה ה"ז נכנס תחתיה. זה לא מצאתי מבואר בגמרא בפירוש אבל סברת הרב ז"ל היא נכונה דודאי כיון שהוא כלוקח לא יפה כחו מכחה שהרי הוא בא מחמתה וכיון שהודיעתו ונשתמש בה חייב ואינו דומה ליורשין שאמרנו למעלה שאפילו נשתמשו בה אין חייבים באונסין וכפי דעת הרשב"א ז"ל דהתם ירושה שהיא ממילא ויכולין לומר זכות אב אנו יורשין להשתמש בה שלא בקבלת חיוב האונסין ואפשר ג"כ שרבינו חלוק על הדין הנזכר למעלה אלא שהיה לו לבאר שם. ובהשגות כאן א"א והוא שקיבל אותה על עצמו בשאלה ע"כ. ולדברי רבינו כל שנשתמש בה אחר ידיעתו הרי הוא כשואל אבל ודאי אם לא נשתמש בה אי אפשר לכופו להיות כשואל וזה פשוט:

כל שאמרנו שהיא שאלה בבעלים וכו'. זה פשוט שהרי כל השומרים שוין בדין הבעלים כמו שנתבאר פרק ראשון מהלכות שכירות:

פרק ג

הלכה א

השואל את הפרה מחבירו ושלחה לו וכו'. משנה פרק השואל (בבא מציעא דף צ"ח ע"ב):

ואם אמר לו השואל שלחה לי ביד וכו'. באותה משנה שם:

שלחה לו המשאיל ביד עבדו הכנעני וכו'. מחלוקת רב ושמואל (דף צ"ט) ופסק כשמואל בדיני וכן בהלכות:

הלכה ב

אמר לו השואל הכישה במקל והיא תבא וכו'. דלא כרב וזה נמשך אחר מה שאמרנו לפי הנראה בסוגיא ששמואל חלוק אף בזה ועיקר:

וכן בשעה שמחזירה השואל לבעלים. שם:

בד"א וכו'. מימרא מפורשת פרק השוכר את האומנין (בבא מציעא דף פ"א):

הלכה ג

השואל פרה מחבירו וכו'. זה מתבאר במשנה (דף צ"ז) ובגמ' שם:

הלכה ד

השאילו שתי וכו' מתוך שאינו יכול וכו'. ג"ז שם (דף צ"ח) והטעם לפי שהוא מודה מקצת ואם תשאל למעלה גם כן כשהשואל אומר איני יודע יהיה מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע שלא נגנבה ולא פשע בה אלא שמתה כדרכה ויגלגל עליו המשאיל שישבע ששכורה מתה ומתוך שאינו יכול לישבע ישלם שגלגול שבועה מן התורה הוא י"ל כיון שעיקר התביעה שיש לו לישבע שלא נגנבה היא שמא למשאיל שאינו טוען הפכה בברי אע"פ שהגלגול שהוא מגלגל וטוען שאולה מתה או ביום שהיתה שאולה הוא טוען כן בברי כשהשואל טוען איני יודע אינו חייב לשלם אלא נשבע שאינו יודע ונפטר ואין דינו כדין מודה מקצת ומחוייב שבועה על השאר ואינו יכול לישבע שמשלם כך תירצו ז"ל: **וכן וכו'**. שם:

פרק ד

הלכה א

המפקיד אצל חבירו וכו'. זה פשוט בכתוב וכבר נתבאר:

ומגלגלין עליו בתוך השבועה וכו'. בהגוזל (דף ק"ז ע"ב) ובשבועות ג' שבועות משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו ועיקר השבועה המפורשת בכתוב י"ל שהיא שנגנב ופירש הכתוב ונקרב בעל הבית לישבע שכן הוא שנגנב כמו שהוא טוען. וזהו בשלא שלח בו יד שאם שלח בו יד אין שבועה פוטרתו שחייב הוא באונסין זה דעת רבינו וכן פי' הרמב"ן ז"ל ושאר השבועות מדין גלגול כמ"ש רבינו ומגלגלין:

הלכה ב

אבל שלח בו יד וכו'. מבואר פ' המפקיד (בבא מציעא דף מ"א) והרי הוא כגזלן כמו שנתבאר בפ"ג מהלכות גזילה:

כיצד דרך השומרים הכל לפי הפקדון וכו'. זה פשוט ומבואר בהמפקיד (דף מ"ב מ"ג) שאין כל הדברים שוין:

הלכה ג

השומר שהניח פקדון וכו'. פסק כלישנא בתרא דרב יוסף (דף מ"ב) דאמר התם תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב וכן בהלכות:

ואע"פ שהניח הפקדון עם שלו וכו'. ירושלמי הובא בהלכות:

הלכה ד

הכספים אין להם וכו'. מימרא דשמואל שם (דף מ"ב) וכשיטת ההלכות:
הורו מקצת המבינים וכו'. פירוש כיון שאין כל הדברים שוין נראה שהכל לפי מה שהוא ענין והרי אלו דומין ודאי לכספים. ודע שאע"פ שהניחו במקום המשתמר ונגנבו אינו נפטר בהן אלא שומר חנם אבל שומר שכר ודאי אינו נפטר בכל זה עד שיהא יושב ומשמר וכ"כ ז"ל ואם אירעו אונס לשומר שכר כגון שקפץ עליו חולי או שבאו ליסטים ואינו יכול לישב ומשמר יש מי שכתב שהוא פטור ויש מי שכתב שהוא חייב כיון שלא אירע האונס בגוף הפקדון:

הלכה ה

המפקיד אצל חבירו כספים וכו'. מימרא שם:
ואם ת"ח הוא אינו חייב עד שישהא אחר שיבדיל כדי לקברן. כך נמצא בקצת ספרי רבינו והלשון אם כך הוא מורה שעל הנפקד הוא אומר כן ואין זו עיקר הנוסחא אלא ואם ת"ח הוא המפקיד וכן מוכיח בהלכות וכן פירש"י ז"ל ואי צורבא מרבנן הוא המפקיד שהוא חרד במצות אמר השומר דילמא מיבעי ליה להכי לא קברינהו ופטור עכ"ל. והענין שהיה היין להם ביוקר ולא היו כולן מבדילין על היין ואפשר שהיו שומעים מאחרים ויוצאין וזה שהוא תלמיד חכם רוצה לברך הוא בעצמו. ובהשגות ואם ת"ח הוא המפקיד א"א ואם ת"ח הוא הנפקד ע"כ. מכאן אתה רואה שנוסחת רבינו היא כמו שכתבתי ועיקר:

הלכה ו

הפקיד אצל חבירו וכו'. במשנה צררן והפשילן לאחוריו חייב ואמרינן בגמ' שהטעם דאמר קרא וצרת הכסף בידך שאע"פ שצרורין יהיו בידך ופירש רבינו בדרך דאורחא דמילתא הכין וקרא נמי בדרך הוא דכתיב:
מעשה באחד שהפקיד מעות וכו'. כלשון אחרון דרב יוסף וכבר נזכר למעלה:

הלכה ז

המפקיד אצל וכו'. מעשה שם ואמרו כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים:

הלכה ח

כל המפקיד אצל בעל הבית בין כלים וכו'. מימרא פרק המפקיד (בבא מציעא דף ל"ו) אמר רבא כל המפקיד על דעת אשתו ובניו הוא מפקיד ולאו דוקא אשתו ובניו דהוא הדין לשאר קרוביו הסמוכין לשלחנו כמו שמתבאר במעשה הסמוך לזה שאמו של נפקד

בכלל זה וסובר רבינו שסמוכה על שלחן הבן או שרויה עמו בבית שאם לא כן אין דעת המפקיד להפקיד על דעתם וזה פשוט:

אבל אם מסרן וכו'. במשנה (דף מ"ב) והעבד סובר רבינו שאינו בכלל והטעם שאין אדם מוסר את שלו לעבדו. **ומ"ש כמו שביארנו** הוא פרק א' מהלכות שכירות:

מעשה באחד שהפקיד וכו'. מעשה שם בגמ':

ואמרו חכמים ישבע השומר וכו'. ג"ז שם וכתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל דמשום דזוזי לאו דבר מסויים הוא והאם לא היתה יודעת אם המעות שנתן לה בנה היו מעות הפקדון לפיכך הבן נשבע שהם הם אבל בדבר מסויים כגון כלי או כסות וכיוצא בזה באלו נשבע שני ולא ראשון ע"כ:

הלכה ט

מכאן אתה למד וכו'. ראיית הרב ז"ל היא ממה שאמרו באותו מעשה שפטרו את האם מפני שלא הודיעה הבן שהם פקדון הא אם הודיעה היו מחייבין אותה והוא היה פטור זה לשון הגמרא נימא לה לאימיה שלים אמרה לא אמר לי דלאו דידיה נינהו דאקברינהו ע"כ וזה מבואר ועוד כתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל שאפילו אין להם לשלם שהשומר פטור וכן עיקר וגם זה בכלל דברי רבינו:

מעשה באחד וכו'. מעשה בהמפקיד שם ונתבאר בגמרא שאם היו כשות הפקדון רחוק ממקום הטלת השכר ושלו קרוב ושהה השליח לבא והיה שם בעל הבית ולא אמר לו דבר חייב לפי שכשראה אותו שוהה היה לו לעלות על דעתו קודם שישליכנו לתוך השכר שממקום רחוק הביאו:

פרק ה

הלכה א

מי שהפקידו אצלו מעות של עניים וכו'. ברייתא בבבא קמא סוף פרק החובל (בבא קמא דף צ"ג):

אפילו באו עליו גנבים וכו'. מעשה פרק הגוזל ומאכיל (בבא קמא דף קי"ז ע"ב) ופירשו רבינו דוקא כשהיו מעות של שבויים שאינם ידועים שאם היו לשבויים ידועים ודאי חייב לשלם כך נראה מתוך דבריו וכן כתב הרשב"א ז"ל:

בד"א בשאין זה הממון וכו' אבל אם היו לעניים אלו או לשבויים אלו והרי הוא קצוץ להם. נראה שהכוונה היא דבעינן תרתי שיהיו אנשים ידועים ויהיה חלק כל אחד ידוע וזהו שכתב והרי הוא קצוץ להם וכן פירש"י ז"ל במה שאמרו בגמרא סוף החובל (בבא

קמא דף צ"ג) עניי דפומבדיתא מיקץ קייץ להו ולשמור הוא פירש"י ז"ל קייץ להו כך וכך לשבת לכל אחד הוה ליה [כמי שהפקידו עניים עצמם] וקרינן ביה לשמור עכ"ל:

הלכה ב

המפקיד אצל חבירו וכו' ואם אינו אמוד וכו'. מעשה מפורש פרק הגוזל ומאכיל שם וכתב הרשב"א ז"ל כשאמרו פטור דוקא שהוא במקום שיד הגנבים שולטת בהם שאם יחפשו ימצאו הא לאו הכי ודאי חייב דלא גרע מאנס שאנסו להביא ממון והביא שהוא חייב כל זמן שאין יד האנס שולטת באותו ממון כמו שנתבאר פרק שמיני מהלכות חובל ומזיק וכבר כתבתי שם ולדברי רבינו שלא חילק יש לומר דשאני הכא דכיון שהממון הוא ברשות זה הנפקד ומחמת פקדון זה באו לו גנבים ושודדי לילה אינו בדין שיתחייב זה משלו לשלם כיון שלא נאבד הפקדון מחמת פשיעתו וזה הוא שומר חנם שאינו חייב אלא בפשיעה והילכך פטור אבל מי שאנסוהו להביא ממון חבירו שהוא ברשות חבירו ואין יד האנס שולטת בו אלא בהראותו של זה בדין הוא שיתחייב שהרי ממון זה ברשות בעליו הוא והרי זה מציל עצמו בממון חבירו ואין אנו יכולין לומר בכאן מחמת מעשיו של בעל הממון בא האונס לזה כך נראה לי לדעת רבינו:

הלכה ג

המפקיד אצל חבירו פירות או כלים וכו'. מפורש סוף השוכר את הפועלים (ב"מ דף צ"ג ע"ב) במעשה דאיבו:

הלכה ד

שנים שהפקידו אצל אחד וכו'. מבואר פרק המפקיד (בבא מציעא דף ל"ז) במשנה בסוגיית הגמרא ובהלכות.

ומה שכתב ישבע כל אחד מהם. אף על פי שהם טוענין כל אחד מאתים והוא אומר לכל אחד מנה ודאי יש לך בידי והמנה האחר איני יודע ונתבאר פרק רביעי מהלכות טוען ונטען שהאומר לחבירו מנה לי בידך והלה משיבו חמשים אני יודע ודאי שיש לך בידי וחמשים איני יודע משלם מנה בלא שבועה כאן י"ל שכיון שהדבר ידוע שלא הפקידו לו בין שניהם אלא שלוש מאות והוא מודה בהן ומחמת פשיעתו הדבר ברור שהוא מפסיד מנה שלא כדין בדין הוא שישבעו הנוטלין כך כתב הרשב"א ז"ל. ועוד שדין זה אפילו באומר לכל אחד הא לך מנה הוא ואין זה מודה מקצת כמו שנתבאר פרק ראשון מהלכות טוען ונטען וכתבו ז"ל ואי אינהו לא תבעי ליה כל חד בברי ובא לצאת ידי שמים חייב אבל בדיני אדם פטור ומוכרח שם:

לפיכך אם הביאו לו השנים וכו'. גם זה שם ופירוש וכל כיוצא בזה אפילו בא לצאת ידי שמים פטור:

וכן אם הפקידו אצלו שני כלים וכו'. גם זה שם:

וכן מי שתבעוהו וכו'. גם זה שם וכבר כתבתי דדוקא תבעוהו אבל לא תבעוהו אינו חייב אלא בבא לצאת ידי שמים:

וכן שנים שהפקידו שתי וכו'. גם זה נתבאר שם ועיקרו בבכורות (דף י"ח ע"ב) פרק הלוקח עובר פרתו:

הלכה ה

המפקיד פירות אצל חבירו וכו'. זה פשוט שאין לו לערבם לכתחלה וכן כתבו ז"ל שמשנתנו בשעבר ועירבן הוא:

עבר ועירבן וכו'. משנה ובריית בב"מ (דף מ') וסוגיית הגמרא ובהלכות ובודאי שיש לו לישבע שהרי זה כטוען נאנסו:

נסתפק מהן ולא ידע וכו'. גם זה שם וכל השיעורין האלו מפורשין שם ובפירוש זרע פשתן בגבעוליו פירש"י ז"ל שהוא חסר כ"כ לפי שהגבעולין מתייבשין ונופלים ורוח מפזרתן אבל אם היה נקי אינו חסר כל כך מכל כור וכור:

במה דברים אמורים בשמדד לו וכו' מפני שהן מותירות. פי' שמחמת לחות הזמן הם נופחין והדין ברייתא (דף מ') ורבי יהודה דמשנתנו היא. וכן כתב הרשב"א ז"ל שכך מצא בתוספתא שר"י אמרה והניח הוא ז"ל הדבר בספק:

וכן מוציא לו וכו'. הכל כלשון המשנה:

הלכה ו

הפקיד פירות אצל חבירו שאינן מדודין וכו' עד כמו שיתבאר. דברי הרב ורבותיו בנויין על שורש מחוייב שבועה שאינו יכול לישבע משלם בלא שבועה שכנגדו וכבר נתבאר זה בגמרא. והרב רבי יוסף הלוי כתב זה בארוכה פרק שבועת הדיינין:

הלכה ז

מת אביו והניח לו שק צרור וכו' שורת הדין שאני אומר וכו'. זה הדין סברת רבינו ז"ל ופשוט הוא דודאי אין השומר מחוייב שבועה כיון שאין המפקיד טוענו טענת ברי וכיון שכן נשבע שאינו יודע ונפטר:

מעשה באחד שהפקיד וכו'. ירושלמי בבא קמא פרק הכונס (בבא קמא דף ס' ע"ב) ובהלכות פרק המפקיד ופרק הכונס (בבא קמא דף ס"ב) ופירשוהו כל המפרשים ז"ל בטוען השומר טענת שמא:

והוא שיטעון דבר שהוא אמוד בו וכו'. זה למד הרב ז"ל ממה שנתבאר פרק שביעי מה' חובל ומזיק שמי שלקח כיס חבירו והשליכו לים והניזק אומר זהובים היה מלא והמזיק אומר איני יודע מה היה בו שאין הניזק נשבע ונוטל אלא בדברים שהוא אמוד בהם ומבואר בגמרא פרק הכונס וכל שכן כאן שלא אבדו בידים וכן כתב הרשב"א ז"ל ואע"פ שפשט הירושלמי אינו נראה כן אלא בכל דבר יש לדחקו ולפרשו כפירוש זה ואפילו יחלוק דעת גמרתנו עיקר:

ולמה נאמר שישבע כאן בעל הפקדון וכו'. פי' ולא אמרו יטול בלא שבועה כמו שנזכר למעלה לפי שאין השומר מחוייב שבועה זה ג"כ מדברי רבו אבן מיגש ז"ל שכתב כן פרק שבועת הדיינין ועוד הוסיף דברים ואמר אם תשאל כיון שאילו אמר ברי לי שסיגין היה מלא לא היה חייב אלא היסת כדין טענו חטים והודה לו בשעורים עכשיו שאמר שמא יהיה זה כמנה לי בידך והלה אומר איני יודע שנשבע היסת שאינו יודע ונפטר ותירץ הוא ז"ל כשאמרו מנה לי בידך והלה אומר איני יודע שפטור לא אמרו אלא דוקא כשאינו מודה לו בודאי משום דבר ולפיכך נשבע שאינו יודע ונפטר אבל כיון שהוא מודה שהוא חייב לו ואינו יודע מה הוא אין אומרין בכך ישבע שאינו יודע ויפטר אלא נשבע הלה ונוטל אלו דברי הרב ודברי תלמידו ז"ל כמותן. ויש שיטה אחרת בדברים הללו והיא שיטת ההשגות וקצת מן החכמים ובהשגות כתוב בדין הראשון שהוא הפקיד פירות שאינן מדודין ורבותי לא הורו כן לפי שאין זה דומה לחמשין ידענא וחמשין לא ידענא דהתם הו"ל למידע ואערומי קא מערים ותובע נמי קא טעין עליה ואמר מידע ידעת ודבר שבמנין קא טעין ליה ודבר שבמנין קא כפר ליה והו"ל מחויב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם אבל הני לאו הכי הוא והיינו טעמא דשק צרור דאמרינן עלה ישבע ויטול ולא אמרו יטול בלא שבועה ע"כ. שורש דבריו ז"ל שאין קרוי מחוייב שבועה כל שלא היה לו לידע ואם מחמת זו הטענה ודאי בהפקיד אצלו פירות מדודין ועירבן עם פירותיו ודאי היה לו לידע כשעבר ועירבן שהיה לו למודדן אלא שהר"א ז"ל נשען על הטענה האחרת שאין זה טוענו בבירור אתה יודע שכך היו ואינו כופר לו בדבר שבמניין וכבר דחה הרמב"ן ז"ל טענה זו בטעם נכון בחידושיו שם בשבועות ומ"מ יש לטענה האחרת מקום כשלא עירבן ונאבדו ובפשיעה שישבע הלה ויטול ואפשר שכן הוא הדין וגם הרשב"א ז"ל כ"כ בהכונס שלא יטול הלה בלא שבועה כלל שלא היה לו לנתבע לידע אע"פ שהוא מודה מקצת ואינו יכול לישבע על השאר. עוד בהשגות על מ"ש **רבינו ולמה נאמר וכו'** א"א אין זה כלום שהרי היה שם שק ומטכסין והודה בשק וכפר במטכסין ע"כ ביאור דבריו שזהו פירוש הירושלמי לפי שיטתו שהלה תבעו בשק אחד ובמטכסין שהן כלי

כסף והלה הודה לו בשק ואמר במטכסין איני יודע שמא לא היו בו כ"א סיגים והיה בדין שיטול הלה בלא שבועה שכיון שזה מודה מקצת גמור ואינו יכול לישבע על השאר ה"ז כטענו חיטים ושעורים והודה לו באחד מהן ועל האחד אמר איני יודע שיטול הלה בלא שבועה אלא שמע מינה שכאן מפני שלא היה לו לנתבע לידע חייבו שבועה לתובע. עוד בהשגות ועוד דלדבריו בשק צרור למה נשבע בעל השק ונוטל ולאו היינו דאמרינן גבי שוורים דקאמר ניזק ברי ומזיק שמא אכתי היינו דרבה בר נתן ותו לו מידי ע"כ. והנה הר"א ז"ל מהיות הגמרא שולחן ערוך לפניו מביא תחלת הסוגיא ומקצר בענין נשען על מי שקדמה לו ידיעה בדבר ועתה אבאר דבריו נתבאר בסוגיית הגמרא פרק המניח את הכד שמי שהיו לו שני שוורים תמים אחד גדול ואחד קטן והזיק אחד מהן וידוע שהתם אינו משלם אלא מגופו והניזק אומר ברי לי שהגדול הזיק והמזיק אומר איני יודע שמא הקטן הוא שהזיק ואין בדמי הקטן כדי חצי הנזק אמרו שם שעל הניזק להביא ראיה שאם לא הביא ראיה לא יטול שהרי זה כטוענו חיטים ואמר לו איני יודע אם חיטים אם שעורים שפטור וזה קשה על דברי רבינו שלפי דבריו היה לו למזיק לישבע וליטול שה"ז מודה לו בדמי הקטן בהכרח ובשק אינו יודע אם היה מלא סיגים או מה היה בתוכו ויש לומר בתירוץ קושיא זו שניזקי ממונו אף רבינו יודה בהן שחלוקין הן ממה שהוא חייב מחמת עצמו אלא שכל הסוגיא אשר שם מראה בהיפך מזה שהשוה דינין אלה לטוענו חיטים ושעורים ובאמת שעיקר הדברים כדברי הר"א ז"ל ולפי דבריו ז"ל טענו חיטים ואמר איני יודע אם הם חיטים או שעורים נשבע שאינו יודע ונפטר שאין זה מחוייב שבועה גמורה שאינו מודה מקצת ממין הטענה ובבא לצאת ידי שמים חייב בשעורים וכ"כ בעל העיטור ז"ל ועוד יתבאר פ"א מהלכות טוען ונטען:

פרק ו

הלכה א

שומר חנם שאמר הריני משלם ואיני נשבע וכו'. החילוק הזה שכתב רבינו אף על פי שלא נתבאר בגמרא נראה נכון דודאי כל זמן שהדבר מינו שוה למה יחשד הלה שיתן דמיו ויקח הדבר שלא ברשות בעליו ובגמרא לא אמרו אלא שמא עיניו נתן בה ובכל כיוצא בזה ודאי אין לחוש:

אבל אם היה הפקדון בהמה או בגד מצוייר או כלי וכו'. מימרא פרק המפקיד (בבא מציעא דף ל"ד ע"ב):

והוא הדין לשאר השומרין כגון השואל שאמר מתה או נגנבה וכו'. זה פשוט הוא ונתבאר בגמרא שם:

ואם אמרו הבעלים יתר על זה היה שוה כולל וכו'. מפורש בסוגיית הגמרא שם:

נמצא כל שומר שנשבע וכו'. בהגוזל עצים (בבא קמא דף ק"ז ע"ב) שלש שבועות משביעין אותו וכו':

הלכה ב

יש לשומר להתנות שאינו שומר וכו'. זה פשוט וכל שכן הוא ממה שנתבאר פרק שני מהלכות שכירות שמתנה שואל להיות פטור מלשלם:

טען השומר שתנאי היה בינינו ובעל הפקדון וכו' אף על פי שהפקיד אצלו בעדים וכו'. פירוש עדים הללו אין כוונת הרב ז"ל שיעידו שבלא תנאי בא לידו שאם כן איך יהיה נאמן השומר שהרי מיגו במקום עדים היא וכבר כתב הרב פרק רביעי מהלכות שכירות שאין אומרים מה לי לשקר במקום עדים אלא אין עדים הללו מעידין אלא שהדבר הזה הוא פקדון אצל זה ולא ידעו אם בתנאי אם שלא בתנאי ולפיכך הוא נאמן ומדין מיגו ובזה נסתלקה ההשגה אבל יש קצת תימה בעיני בדברי רבינו שהרי כבר כתב פרק שני מהלכות שכירות דין זה טען שהפקיד אצלו וזה אומר לא אמרתי אלא הנח לפניך נשבע היסת וכו' וכאן הדברים מראין שהיא שבועת התורה שהרי כתב שמדין מיגו היא ובודאי אם היה טוען נאנסו היה לו לישבע שבועת התורה ואפשר שיהיה הדין כאן מפני שיש שם עדים ואינו יכול לומר לא היו דברים מעולם ומכל מקום הרי יכול לומר החזרתי אף על פי שיש שם עדים וכמו שכתבתי פרק שני מהלכות שכירות ונשבע היסת ונפטר ואם דבריו ז"ל כגון שלא זזה יד העדים מידו היה לו לבאר:

הלכה ג

שומר חנם וכו'. אחר שנתבאר למעלה פ"ד שעיקר השבועה היא שנגנב וזה הביא ראיה שנגנב שלא בפשיעה ופטור מן השבועה בדין הוא שיפטר אף משבועת שליחות יד וזה נראה גם כן ממה שאמרו פרק האומנין (בבא מציעא דף פ"ג) הא יש רואה יביא ראיה ויפטר ופירוש יביא ראיה שלא פשע ונפטר בכך:

ובעל הפקדון וכו'. זה נכון וכגון שיש עדים שהדבר ההוא פקדון שאם לא היה כן נאמן במיגו דלא הפקדת לי אבל בשיש עדים שהופקד בידו ופשע בו אף על פי שאין יודעים אם היה שם תנאי אם לא כיון שאין כאן שום מיגו ודאי אינו נאמן זו היא שיטת רבינו ובהשגות שיטה אחרת:

הלכה ד

הפקיד אצל חבירו וכו'. דין זה כתוב בהלכות סוף המפקיד וראיה מבוארת מפרק חזקת (בבא בתרא דף מ"ה) וביאור הדבר כגון שיש כאן ראיה כלומר שעתה נראה זה החפץ אצל הנפקד בעדים שאם לא כן מתוך שיכול לומר החזרתי נאמן לומר לקחתי כן כתב הרשב"א בחידושיו פרק חזקת וזו היא כוונת רבינו באמרו שזה החפץ וכו' שעתה ראו החפץ ההוא:

ולא עוד אלא מי שבא וכו'. מעשים בכתובות פרק הכותב (כתובות דף פ"ה) והם בהלכות בהמפקיד וביאורם לדעת רבינו שלא היו שם עדי פקדון כלל אלא שנתן סימנין מובהקין והאב ידוע לדיין שלא היה אמוד וזה התובע לא היה רגיל ליכנס בבית המת ובהתחבר שלשת עניינים אלו אמר שינתנו לו ואפשר לדעתו ז"ל שאילו היה האב קיים והיה טוען לקחתי כיון שאין שם עדי פקדון וראה אין מוציאין מידו אבל אין אנו טוענין ליתומים כיון שיש כאן כל הצדדין הללו וזה צריך עיון. אבל שיטה אחרת יש להרמב"ן ולרשב"א ז"ל בזה והוא שעדי פקדון היו שם אבל לא היו מכירין אם היו אותם בעצמם וסימנין מובהקין שנתן הם כראה וטענת אמוד אינה מעלה ולא מורידה בדין דודאי אפילו אמוד כיון שיש כאן עדי פקדון וסימנין מובהקין נותנין לו ולא נאמרה אלא לסעד בעלמא זו היא שיטתם ז"ל:

באו עדים והעידו וכו'. זה יצא לו מלשון הגמרא (דף פ"ה ע"א) שאמרו אמר רב נחמן ידענא בחסא דלא אמוד נראה שהדיין צריך לידע וכל זה לפי שיטתו שהוא סובר שלא היו שם עדי פקדון ואין זה הדין אלא מאומדן הדעת כמו שכתב פרק י"ד מהלכות סנהדרין:

מעשה באחד שהפקיד וכו'. מעשה ביבמות פרק האשה שלום (דף ק"ט ע"ב) ופירשו הרמב"ן והרשב"א ז"ל שאף על פי שהיו לתובע עדים שיש עתה לזה שומשמין כך וכך בחבית אין מוציאין מתחת ידו והטעם לפי שאין מנין סימן מובהק לגמרי שאם היה סימן מובהק אף על פי שאין העדים מעידין שהן הם היה נוטל כמו שכתבתי למעלה בשמם ז"ל:

אלא ישבע השומר בנקיטת חפץ וכו'. בהשגות א"א למה בנקיטת חפץ וכו', ובודאי כן הוא וכבר כתבתי כן פרק שני מהלכות שכירות ואולי מפני שנתן כאן סימנין אמר רבינו שישבע בנקיטת חפץ וצריך עיון:

הלכה ה

בעל הפקדון שתבע פקדונו וכו' הרי השומר נשבע היסת. זו משנה וגמרא בשבועות פרק שבועת הדיינין ולשון המשנה פטור אבל ודאי שיש שם היסת מתקנת חכמים כדין כל הנתבעין:

או שבועת התורה אם הודה במקצת כיצד מאה סאה וכו'. גם זה שם מבואר בברייתא ומכל מקום דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל וקצת המפרשים שאין זה חייב שבועת התורה אלא בשהפירות שהוא מודה בהן אינן בעין ונפסדו או נאבדו בפשיעה והוא חייב לשלם דמיהן אבל אם הן בעין כמות שהיו אף על פי שהנפקד אינו טוען הא לך כל פקדון הוא ברשות בעליו והרי זה כאומר הא לך ונתבאר פרק ראשון מהלכות טוען ונטען שמודה מקצת שאמר הא לך המקצת הזה שאני מודה לך שהוא פטור משבועת תורה זה דעתם ז"ל ומתוך כך פירשו שם שזה דוקא כשאינו בעין ולא כן דעת רבינו ודעת הראב"ד ז"ל ועוד יתבאר זה בהלכות טוען ונטען:

פרק ז

הלכה א

המפקיד פירות אצל חבירו ה"ז לא וכו'. משנה בהמפקיד (דף ל"ח) ופסק כת"ק דלא כרשב"ג וכן בהלכות:

בד"א בשחסרו חסרון וכו'. בגמרא מחלוקת בכדי חסרונן אבל יותר מכדי חסרונן דברי הכל מוכרן בב"ד וכתב הרמב"ן ז"ל פירוש כדי חסרונן שחסר בפעם אחת או בחצי שנה כדי חסרון שמחסרין שאר פירות בכל השנה לחיטים ולאורז תשעה חצאי קבין לכור ואם אין אתה אומר כן היאך אמר רשב"ג מוכרן בב"ד עכ"ל ואפשר שאף זה דעת רבינו וביאור דבריו בשחסרו בזמן מועט חסרון הראוי להם בשנה וכבר נתבארו שיעורין אלו למעלה פ"ה:

וכשהוא מוכרן וכו'. זו היא מסקנת הגמרא לפי גירסתו ז"ל ובהשגות אמר אברהם עכשיו באלו המקומות כו' וכן הוא ואף רבינו לא אמרה אלא בזמן תרומות ומעשרות ובמקומות ההם אבל באלו המקומות ודאי לא אמר ואפשר שלפיכך השמיט זה הרי"ף מן ההלכות. ודע שדברים אלו דוקא כשאין בעל הפקדון בעיר אבל אם היה בעיר יודיענו ויעשה בהן מה שלבו חפץ וכ"כ בספר המקח ופשוט הוא וכבר כתב כן רבינו למטה שאמר ה"ז לא יגע בו אע"פ שהוא אבד:

הלכה ב

המפקיד פירות אצל וכו'. ברייתא ופסק כחכמים וכן בהלכות:

הלכה ג

המפקיד חמץ אצל חבירו וכו'. בפסחים פ"א (דף י"ג) והוא בהלכות פרק המפקיד:

והוא הדין לשאר הפקדונות וכו'. זה למד הרב ז"ל מזו דפ"א וכל שכן הוא שהרי בחמץ ההפסד ברור:

הלכה ד

המפקיד אצל חבירו ספר תורה וכו'. ברייתא פרק אלו מציאות (בבא מציעא דף כ"ט ע"ב):

ואם פתח וקרא וכו'. לשון הברייתא ואם בשבילו פותחו אסור ונראה שהוא שולח יד ופשוט הוא:

הפקיד אצלו וכו'. גם זה נתבאר שם:

בד"א בפקדון וכו'. גם זה שם:

הלכה ה

כל המוכר פקדון וכו'. ברייתא בהמפקיד:

והדמים יהיו מונחים וכו' לפיכך הרי הוא עליהן שומר שכר. לא נתבאר זה בגמרא אבל רבינו דימה זה למעות צרורין אצל חנווני או מותרין אצל בעה"ב שיכול להשתמש בהן והוא שומר שכר אע"פ שלא נשתמש ואע"פ שמי שמצא אבידה ומכרה חייב באונסי הדמים כשואל אע"פ שלא נשתמש בהן כיון שיכול להשתמש כמבואר פרק י"ג מהלכות גזילה ואבידה כבר תירצו זה ואמרו שבאבידה כיון שהוא שומר שכר ממילא אפילו באבידה עצמה אע"פ שאינו יכול להשתמש בה בדמים שהוא יכול להשתמש בהן אנו מעלין אותו מדרגה אחת וחייב באונסין אבל כאן שאלולי התשמיש אינו אלא שומר חנם די אם נחייבהו כשומר שכר מפני שיכול להשתמש ועיקר:

הלכה ו

המפקיד מעות אצל חנוני או השולחני וכו'. משנה (דף מ"ג) ודין קשר משונה נתבאר בהלכות:

לפיכך הוא נעשה עליהן וכו'. מפורש שם בפסק ההלכות:

הלכה ז

אבל אחר וכו'. מבואר בהלכות בשם רב האי ז"ל וכן הדין בדין הנזכר למעלה שאחר שנשתמש חייב באונסין:

הלכה ח

המפקיד מעות אצל בעל הבית וכו'. מפורש במשנה שם:

הלכה ט

המפקיד חבית אצל חבירו וכו'. משנה וסוגיא בגמרא ופסק כפסק ההלכות שם:

הלכה י

אין מקבלין פקדונות וכו'. ברייתא כלשונה ומימרות פרק חזקת (בבא בתרא דף נ"א ע"ב) ופירוש אין מקבלין לכתחלה חוששין שמא גנבום מן הבעלים ואין מסייעין ידי עוברי עבירה:

יחזיר לאשה. פירש אבן מיגש ז"ל לפי שיש לומר שמא הפקידו אצלה ואינו שלה כדי שיזכה בו בעלה ויחזיר לעבד לפי שיש לומר גם בזה אדם הפקידו אצלו ואינו שלו כדי שיזכה בו רבו וקבלו מן הקטן שיעשה לו סגולה ואל יחזירהו לו שמא יאבד אותו עכ"ל. וכתב הרשב"א ז"ל ומיהו אם החזיר לקטן אינו חייב לשלם ונ"ל דדוקא לקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות שאילו הגיע לכלל הפעוטות מחזיר לו דאפילו לכתחלה נותנין לו כדי להתלמד ומקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ע"כ וכבר נתבאר שהקטן משש שנים ולמעלה כשהוא בקי בטיב משא ומתן שמקחו וממכרו קיימין במטלטלין פרק כ"ט מהלכות מכירה:

וכולן שאמרו בשעת מיתתן וכו' ואם לאו יחזיר ליורשין. כתב הרב אבן מיגש ז"ל כשאמרו יחזיר ליורשין דוקא כשמתה וזכה הבעל בירושתה ונמצא שהוא הנותן אבל בחייה מדקתני יחזיר לאשה כשתתן אותו האשה לאותו פלוני אין לבעל לערער עליה בכך שהרי היא עצמה הנותנת אותו ולא הבעל וכן הדין נמי לעבד וקטן עכ"ל. ועוד כתבו קצת המפרשים ז"ל שממה שאמרו יחזיר לאשה למדנו שאם יש מעות ביד האשה שנאמנת לומר של נכסי מלוג הם שירשתים או שתאמר נתנו לי על מנת שאין לבעלי בהם כלום אלא מה שאני נושאת ונותנת לפי וכן העבד שכל זמן שהם בידם נאמנין ולזה הסכים הרשב"א ולא יראה כן דעת רבינו ממ"ש בהלכות אישות וסוף פרק שני מהלכות מלוה ולוה וג"כ חלוק בזה הרמב"ן וסובר כדברי רבינו, וכתב הרשב"א ז"ל ולפי דבריו הא דקתני יחזיר לאשה יחזיר לעבד לאו דוקא קאמר כלומר להם ולא לבעלים אלא משום שאמרו שאין מקבלין פקדונות מהן דאלמא חוששין שמא משל בעלים גנבום היה עולה בדעתו שאם קבלום נחוש ולא נחזירם קמשמע לן אין מקבלין לכתחלה ומ"מ אם קבלו למקום שנטלו יחזירו ע"כ:

הלכה יא

הפקדון והאבידה וכו'. בהגוזל ומאכיל (דף קי"ח) אבידה ופקדון לא ניתנו ליתבע אלא במקומן ופירוש לא ניתנו ליתבע הא אם רצה להחזיר מחזיר בעל כרחו של מפקיד שלא אמרו לא יחזיר אלא במדבר ופשוט הוא ונ"ל שאם הפקיד אצלו לזמן ידוע שאינו יכול להכריחו לקבלו ממנו תוך הזמן שיכול לומר לו קבלת עליך שמירת זה הזמן הקצוב: **הפקיד אצלו וכו'**. משנה שם בהגוזל ומאכיל:

הלכה יב

המפקיד אצל חבירו והלך בעל הפקדון וכו'. זה לא נזכר בגמרא אבל דברי טעם הם כמו שכתב רבינו:

פרק ח

הלכה א

המפקיד אצל חבירו בהמה או כלים וכו'. משנה פרק המפקיד (בבא מציעא דף ל"ג ע"ב). **ומ"ש אמר הריני משלם** כלומר אע"פ שלא שלם עדיין והוא מימרא דר' יוחנן בגמ' ותניא כוותיה וכ"ה בהלכות ופירוש מפקיד בחנם אע"פ שכן הדין בשכר כמו שיתבאר: **חזרה הבהמה עצמה וכו'**. מתוך דברי רבינו ז"ל נראה שאפילו גזות וולדות שנטענה בבית גנב הם לבעלים קודם יאוש ואין נראית כן דעת שאר המפרשים ז"ל אלא לנפקד הם ולא אמרו גזות וולדות שהם לבעלים אלא אותם שנטענה בהן משעת פקדון עד שעת גניבה. ועתה אפרש הקשו בגמרא על המשנה היאך הכפל לשומר והלא אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ותירץ רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב פרתי ותרצה ותשלמנה הרי היא קנויה לך מעכשיו והקשה ר' זירא אי הכי גזותיה וולדותיה נמי פירוש יהיו לשומר אלמה תניא חוץ מגזותיה וולדותיה אלא אמר רבי זירא נעשה כאומר לו חוץ מגזותיה וולדותיה מאי פסקא שבחא דאתי מעלמא עביד איניש דמקני שבחא דגופא לא עביד דמקני איכא דאמרי אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמנה סמוך לגנבתה קנויה לך מאי בינייהו פירוש בין שני הלשונות איכא בינייהו קושיא דרבי זירא פירשו המפרשים ז"ל ללשון אחרון אין לה מקום לפי שלא היתה הקושיא אלא מגזות וולדות שהיו משעת פקדון עד שעת גניבה וללשון זה כיון שאין הבעלים מקנין לשומר הפרה אלא רגע אחד סמוך לגניבה פשיטא שלא יזכה בגזות וולדות שהיו קודם לכן אבל ללשון ראשון שאמר הרי היא קנויה לך מעכשיו היה קשה למה לא יהיה זוכה השומר בגזות וולדות משעת פקדון שהרי נתגלה הדבר למפרע שמאותה שעה היתה שלו זו היא

שיטתם ז"ל ולפי שיטת רבינו נ"ל לפרש שדעת ר' זירא שאף על גזות וולדות שלאחר גניבה היה כוונת הברייתא לומר שהן לבעלים וזהו שהוצרך לומר נעשה כאומר לו חוץ מגזותיה וולדותיה ולא אמר נעשה כאומר סמוך לגנבתה קנויה לך כלשון אחרון לפי שהיה סובר שהברייתא שאמרה חוץ מגזותיה אף על הגזות שבבית גנב אמורה והטעם דשבחא דגופא לא עביד איניש דמקני ופירוש איכא בינייהו כך הוא דללשון ראשון אין לו לרבא תירוץ על קושיא דרבי זירא אבל ללשון שני אפשר לתרץ ולומר שהברייתא שאמרה חוץ מגזותיה וולדותיה אין הכוונה אלא באותן שהיו קודם גניבה ומ"מ רבי זירא אפילו באותן שנטענה בבית גנב היה סובר שהן לבעלים והלכה כמותו כיון דללשון ראשון לא אפשר ליה לרבא לאפלוגי על הברייתא זהו דעתו ז"ל:

וכבר ביארנו שאין הגנב וכו'. בפרק ראשון מהלכות גניבה וכבר כתבתי בזה בפרק שני מהלכות גזילה מה שנ"ל:

נשבע השומר ולא רצה לשלם וכו'. משנה שם:

וכן השוכר פרה מחבירו ונגנבה וכו'. ברייתא פרק המפקיד (בבא מציעא דף ל"ד) וכבר נתבאר בפ"א מהלכות שכירות שהשוכר דינו כשומר שכר:

הלכה ב

שומר חנם שאמר פשעתי וכו'. מימרא שם:

וכן נושא שכר וכו'. באותה מימרא שם וכבר נחלקו המפרשים ז"ל אם יש עדים בשומר חנם שפשע ובשומר שכר שנגנבה שלא באונס והרי הן חייבין לשלם מן הדין אם אמרו הרי אנו משלמין לו או ששלמו בלא כפיית בית דין דעת הרמב"ן ז"ל שלא קנו הכפל כיון שאי אפשר להם ליפטר בשום צד וכן מוכיח לשון הגמרא ודעת הרשב"א ז"ל שאף אלו קנו הכפל שדעת הבעלים להקנותו להם כל זמן שלא יטריחום לבא לבית דין וכתב ז"ל שכן מצא בירושלמי והוצרך לידחק בלשון גמרתנו ומדברי רבינו נראה כדעת הרמב"ן ז"ל. וכתב הרשב"א ז"ל שאם יש עדים בשומר חנם שנגנבה ובשומר שכר שנאנסה ושלמו שלא קנו הכפל שלא עלה על דעת המפקיד שישלמו לו מה שהיו נפטרין בהעדאת עדים בלא שבועה ולפיכך לא הקנה להם הבהמה בכגון זה וכתב שכן מצא בירושלמי:

אבל השואל וכו'. מחלוקת אמוראים שם ומסקנא דגמרא כן והחילוק שיש בין שואל לשאר השומרים שאינו קונה הכפל באמירה בלבד אלא במעשה הוא מפני שכל הנאה שלו ולפיכך בדבור בלבד לא נקנה לו הכפל כך נתבאר בגמרא:

הלכה ג

כל הקונה הכפל וכו'. זה נתבאר בגמ' במעשה דכיפי. ובהשגות א"א דוקא שבא השבח אחר ששלם או שאמר הריני משלם ע"כ. ולי נראה דכל שבא השבח אחר גניבה הוא של שומר לפי שמאותה שעה נקנה לו הפקדון וכלשון אחרון דרבא וגנב עצמו אם נאבד מאליו הדבר שגנב אינו משלם אלא כשעת הגנבה כמו שנתבאר פ"א מהל' גניבה ולדברי הר"א ז"ל קשה לי אימתי קנה השומר פקדון זה אם נאמר בשעת תשלומיו ולא קודם לכן בגמ' לא מצינו מי שמאחר קנייתו אלא עד סמוך לגנבה ואם נאמר דכל ששלם נתגלה הדבר שסמוך לגניבה קנה הפקדון א"כ כשנתייקר בינתים לשומר נתייקר וזה מוכרח אא"כ נאמר דלענין יוקרא לא קנה אלא משעת תשלומין ואילך ומה שאמרו בגמרא סמוך לגניבה הוא לגבי כפל וזה דוחק ודעת רבינו אפשר שהוא אפילו במה שנתייקרו בין פקדון לגניבה וכלישנא קמא דרבא כמו שכתבתי למעלה ודוקא אם היה יכול ליפטר באמת אבל בחייב על דרך האמת ודאי כששלם בשעת גניבה שלם שהרי מן הדין הוא חייב וב"ד היו מכריחין אותו בהודאת האמת:

בד"א בשלא וכו'. מפורש בגמ' שם (דף ל"ה) בההיא עובדא דכיפי:

ואם כלים וכו'. מפורש שם ומ"מ קצת מהמפרשים ז"ל פי' אותו מעשה שהכיפי היה ברשות הנפקד אלא שלא היה יודע בהם נפקד והגבו למפקיד קרקע מפני פשיעת הנפקד ואח"כ נמצאו ועל הצד הזה אמרו שיחזור הקרקע לנפקד לפי ששומא בטעות היתה שנתגלה הדבר שלא נאבדו אבל אם נאבדו הרי שומא זו כשאר השומות שבעולם וכבר נתבאר דין חזרתם בפכ"ב מהלכות מלוה ולוה ודעת הרמב"ן ז"ל שאפילו נאבד הפקדון או נגנב ואח"כ נמצא והוא חוזר בעינו לבעליו אף הקרקע חוזר לבעלים בכל ענין וזה דעת רבינו:

הלכה ד

תבעוהו בעלים וכו'. פלוגתא דאביי ורבא בב"ק פרק הגוזל עצים (בבא קמא דף ק"ח ע"ב) ופסק כרבא וכידוע שהלכה כמותו לגבי אבייי:

אמר השומר וכו'. זה בפשיטות בגמרא בהמפקיד (דף ל"ד):

הלכה ה

אמר הריני וכו'. בעיא שם ופירשו קצת המפרשים אע"פ שאם אמר בב"ד הריני משלם אפילו שלא מן הדין אינו יכול לחזור בו וב"ד יכפוהו לקיים דברו מ"מ נסתפק לנו בגמרא אם קנה הכפל:

או שאמר וכו'. ג"ז בעיא שם:

או שלא וכו'. בעיא שם ופירשוה כן בהלכות. ובנוסחאות שלנו (דף ל"ד ע"ב) בעיא אחרת שלם לבנים מהו ופירשה רש"י ז"ל בשמתו הבעלים ואח"כ נגנבה וכתב הרשב"א דנראה מתוך דבריו שאם נגנבה בחיי האב ושלם שומר לבניו דפשיטא שזכה בכפל:

שלמו בנים לבנים וכו'. ג"ז בעיא שם:

או ששלם השומר מחצה. בעיא שם ופירש"י ז"ל ומתחלתו אמר הריני משלם מחצה ולא יותר מהו לקנות חצי הכפל ע"כ אבל כל הכפל פשיטא דלא:

שאל שתי פרות וכו'. בעיא שם ופירש"י ז"ל מהו שיזכה בכפל זו ששלם:

שאל מן השותפין וכו'. פירש"י ז"ל מהו שיקנה חצי הכפל ע"כ:

שותפין ששאלו וכו'. ופירש"י ז"ל ושלם חצי דמיו שעליו מהו שיקנה חצי הכפל מי אמרינן הרי שלם כל המוטל עליו ע"כ ומ"מ אע"פ שכתב הרב ז"ל כל המוטל עליו ודאי עדיין הוא ערב במחצית הנשאר שאם אין נכסים לחבירו נפרעין ממנו וכ"כ ז"ל:

שאל מן האשה וכו'. פירשו התוס' שאל מן האשה קודם שנשאת ונשאת ושלם לבעלה מי אמרינן שלא היה דעתה להקנות לו הכפל אא"כ ישלם לה כל זמן שלא תהיה תחת אחרים:

אשה ששאלה. פירשו התוספות ז"ל קודם שנשאת ונשאת ושלמה מאחר שנשאת או שלם בעלה:

כל אלו ספק וכו' לפיכך חולקין הכפל. זה נתבאר בהלכות שם בביאור:

הלכה ו

נגנב הפקדון באונס וכו'. פסק כרבא דפרק הגוזל עצים ודלא כאביי וכמבואר בהלכות ולשון הגמרא עושה עמו דין ורש"י ז"ל פירש משלם לבעלים והוא יפרע מן הגנב ושאר המפרשים הקשו עליו דודאי אינו מן הדין שיתחייבו הם לשלם האונסין אף על פי שהוכר הגנב אלא כך פירושו שהן חייבין לטרוח ולדון עם הגנב משום דלעתים הגנב אלם וקשה ואין הבעלים רוצים לטרוח לדון עמו וזה דעת רבינו:

נגנב הפקדון באונס והחזירו הגנב לבית שומר וכו'. בעיא שם בהגוזל (בבא קמא דף ק"ח ע"ב) ולא איפשיטא: **נשלמו הלכות שאלה ופקדון בס"ד**